

Landskap: Småland

Upptecknat av: H. J. J. J. J.

Härad: Östra

Adress: Mariannelund

Socken: Kråkshult

Berättat av: { av upptecknaren f. 1865 } Oskar Forsberg

Uppteckningsår: 1948

Född år 1872 i Kråkshult

Prepslageriet på 1800-talet. N. M. 138

Berättat i Prepslagaren. Oskar Forsberg
Samt vad upptecknaren själv sett

Landsbyggdens Repslagare.

Ännu så sent som 1747. så fanns det någon gammal yrkesarbetslure kvar eller handtverkare som det också kallas men troligast är det närmast av Repslagare, och detta yrke är fullständigt nerlagt ty stamhussträen har tagit det från dem, liksom allt annat hantverk.

I min födelsesocken Kräckelstads av Östra härad i Jönköpings län, fanns i midiet och slutet av 1800-talet en Repslagare vi namn Johan Magnus Försberg han var född ^{på en} gård vid namn Boarp i samma socken 1828. Han började sitt yrke som Repslagare i samma socken 1860. och var vid sin död 87 år gammal. Hans båda föder ä dag i sin ungdomssocken.

Hans son Oskar (nu 45 år) övertog
fäderns yrke 1905. men nu har även
han nedlagt tillverkningen eller yrket
för sägna är sedan, men sin lilla
Repslageriserkerstad såväl som verktygen
finnas annu kvar.

Jag tog mig en dag och gjorde
en resor till gamle Oskar Järshög för
att bese hans gamle verkstad och hans
verktyg m.m. Jag bad honom be-
rätta om tillverkningen av olika slag.
(Fråga) Vad använde ni lundsläkagast
för material för arbetet? Det var
kampan, men var den togs från Lörjöm
är obekant, vi köpte den från en
firma i Stockholm, och sedan fraktades
den på båt till Oskarshamn, och
där fick vi hämta den med flästkjuta.

Bennelssnören användes också till en del fiskredskap såsom till Ryssjör-nät etc. men då skulle det färgas svart.

Mycket ofta användes Linn (Tö.) eller (Hör) till diverse snören, men det släpte dom till själva som beständ snörena, Linsnören användes för våresnören, och bindsnören m.m.

Det fanns ännu andra ämnen som kunde användas till Rep i snören mer än Tågel Svinnhår och Bast men för denna till verkning fanns det en annan sorts hantverkare som kallades för Repläggare, men säger Jossberg! det förklarar också att vi fick lägga ihop svinnhår = rep någon gång, men då hade bänderna spunnit ihop det själva hemma.

5
som hadde spunnit det i tåtar på
grind eller hornel och under denna
spinning blandat det med Lin eller Tegel
och hölde det i nysten då som kom
och då fick vi lägga ihop det till
grövre rep. Ett tillverka rep är
Näver - Saltbast - Granbast - Esbast - Kott-
hår - Hundhår - och dylikt, var en
omöjlig sak, ty det är inget spinn-
bart ämne, men Lin och Svinkår
kunde kardas tillsammans och spinnas
eller sugas tillsammans på hornel.
eller grunder Hampan skulle häcklas
hammas före spinningen, dels för att
få Tågarna för sig och det arhammade
för sig, och dels för att arlägsna
skåvorna som fanns kvar efter bryt-
ningen eller första bearbetningen.

Reps och Tömmar tillverkades ännu
av läder, men som förfärdigas ej hos
någon repslagare utan troligen vid
en läderverkstad, dessa kallades för
skenläderTömmar.

Man måste först något
beskriva Repslageriwerkstaden, den
var inte på landet mycket enkel, det
lilla huset var av bräder cirka 5.
eller kanske blott 4. meter i fyrkant
alltså inga bestånda mätt, huset hade
endast tre väggar, i fäkt med bräder
eller spån, golvet jordgolv, husets 4. de
vägg var två dörrar, dessa hade som
öppna under arbetet, ty rötta spinn-
banan var framför dörrarna. Banan
framför huset der spinnaren gick var
längderakt gångstig cirka 50 meter lång.

Men banan var på så fri längd, så
att den kunde spinnas 100 meters längd.

På denna bana gick arbetaren
baklänges, ty han hade ju arbetet
framför sig, han måste flytta sig
bakåt så fort täten blev längre, så det
måste gå i sakta mak, han gick ej
avstanna ä ej håldre öka farten.

Denna långa bana var ute i fria
luften, utan både tak och väggar.
Uppå i det lilla huset var maskine-
riet, det bestod av ett par plank eller
stockar på fotter eller bänkar, mellan
dess var monterat ett stort tråhjul
med 18 skar i varvet liksom i ett vagn-
=skjarp, i varvet var genomgående axel
som låg i lager, i axelns ena ända
var en tråvinkel så att man

8
kunde vandra kring huset, detta var
börka 2 meter i genomskärning, låtet
för renegängen (sosen) var börka 4 tum
alltså några bestämda mätt. På detta
lat skulle ligga lådor 4 a 5 smoder
(Rummar) vid vissa spårningar.

I samma bänk som huset var en
bänkställning der driftorna låg, driften
var trärukar börka 6 tum långa, i
dessa var nedsvavade spår för drift-
sosen, i husen var en genomgående
axel, i ena ändan var endast en
lagergång, i den andra förutom lager-
gång var en krok avsedd för att
hålla tåten på då man span, alla
drifterna var lika stora, men spåren
i dem var olika djupa, detta för
de olika garnen som skulle spinnas.

9
Var det nu blott en person som spann
så användes blott en drefttralle, ty
man kunde ej spinna två tätar på en
gång. Man lade man på snan (Remmen)
om det stora hjulet och om en dreft
och så var det färdigt att börja
spinna en tät. Vid spinning och för
öfrigt under allt detta arbete så måste
den vara två, ty en måste sitta vid
hjulet och vända det ophörligt och
gå ej stanna av. under tiden taten
spans, den som vände hjulet kunde
vara en liten pojke eller flicka
en gammal grube eller gumma, ty
ty det var ett mycket lätt arbete
men på vintern förfärligt kallt,
både för den som spann och den som
satt å sakta vände hjulet.

ACC. N:R M. 10526:10.

10 A 6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hur hadde in hampan eller materialet
plaserat under arbetet vid spinnigen?

Man hadde ett förkläde å lårren, så
lode vi spinne locken tvärs över magen
med en ända av locken under var armen
så lyfte vi upp snipparna på förklädet
stäck dem bakom lårrenna, antt fram
hadde man ju öppning å der drogs
spinnmaterialet fram såg fort ena spum.
d. v. s. man började ej med att taga
ändarn på spinne locken, utan det bör-
jades på mitten, der man drog fram.

Se tagor man fick då man hälsad
hampan, dess tog till finare starka snören
och det arbetande togs till grovare Töm-
mer å bindrep.

Da man nu spinner en tät färdig
så tog hjälparen (Wändaren) av den på
drefthaken och satte den på en pinne
eller spik i väggen, och spinaren
gjorde på samma sätt nere i ändan
på banan, i så var det att spinna
en ny tät, på detta sätt fortsatte
man tills det blev 25. tåtar eller fler.

Sedan blev det att lägga som det kallades
eller spinna (Tänna) flera tillsammans
tills man fick repets eller snörets grovlek

Till grövre rep eller Tänna, så spans
det lite grövre Tåtar, och till snören
spans det smäckare, all spinning var
till vänster, men vid hopläggningen
så spans det till höger, d. v. s. man
vände hjulet åt motsatt håll.
Men vid hopläggningen vändes det fortare.

11
På högra sidan om banan hade
man satt upp några stolpar och
i övre änden satt på en träbänk i
i vinkel med stolparna i överkant
på stån var inborrade pinnar bak-
om pinnarna lade man upp tåten
vid spårningen för att den ej skulle
komma för nära backen då det
blev många. Då man spunnit en
en 20 meter så lade spåraren upp
sin på bakom pinnen, detta hindrade
ej snaringen, den lopp obständigt,
vid den för banan hade man en ställning
eller flyttbar stol, cirka två meter hög,
den stod på bara benstöt, i övre änden
på ställningen var en trärulle försedd
med genomgående axel och satt i ställningens
uppständer, om denna rulle var ett

snöre vanligt några barn, & der ena
ändan av snöret, var en vickert & en (sten)
T. x p, då man nu drog i andra ändan
så lyftade sig vickerten & gick uppåt.
I denna ändan bärar manbringat flera små
lekare som satt på en liten träståle.
Då man spinnaren fatt talen färdig
så fäste han andan i en av lekarna
och så gick han upp till huset &
började spinna en ny. Då han nu
färdig 3 & 4. talar så skulle dem slås
spinnas samman. Till ett snöre, nu
tog man alla tre tälarna & häckade
dem på driftkroken, så hadd man
ett verktyg nästan öggformigt som
kallades för slaghuvud, i detta var 3,
för djupsunga skuren på tre ställen, & var
en fördjupning för, varje tät.

Man lades en Tat i varje förfjup-
ning, i man höll om halvudet av
Tatarna med vänster hand, i den högra
hadde man en skinnlapp för att släta
av eller putsa snöret då det var lagt
så började hopsläggningen. Man vände
man ^{hög} hjulet åt andra hållet mot
fråga. Tattspinningen gällt vänsterläggning.
Man skulle hjulet vändas mycket
föret, Spinnaren fick nu gå mycket
föret, av och Tårens spinning, där
och stölen löpte Tatarna runt i sina
leken. Under detta arbete så hadde
de tre Tatarna förkortas så mycket så
att vikten i stölen var uppdragen
mot rulle, mer eller mindre, beroende
på snörets eller Tårens grovlek.
På detta sätt till gick det med både snöret
och Tårens

Da vi gjorde grovre rep eller Timmat
så span vi grovre å flera tålar
såger Försberg. Då hadde vi fyra dubb-
elspenna tåtar, då hadde vi också ett
större slagkuvad på hopläggningen, och
smorungen var kraftigare, då hadde
vi också fyra drefter i drefstolen
och alla fyra gick vid en rem eller sno
Snadden var i ett stycke, den var så
lång att den räckte om hjulet 4. gånger.
Man lade först ett slag om hjulet
och första dreften, så om hjulet och
om andra dreften, på sammat alla 4.
drefterna. Sedan syddes snovens ändar i hop.
Då man nu vände på hjulet så gick
alla drefterna på en gång, och lika
fort allsammans. Nu vände vi på
hjulet för att sna tålarne. Hårdare.

före läggningen, nu tog man det stora
slaghuvudet & placerade en Töt i varje
spår och sedan började man vända
hjuliet, men nu fortare än vi spinning
och åt motsatt håll, Spinnaren fick nu
gå fortare bakåt även hjul & drefter
fortare, Stenrösten skulle vara trygg
där nere i stolen, dessa Tömmar gör-
= kortade sig mer än de finare snörena,
så nu hade sjö båken drags ända upp
till kullen. För att få repet slätt
i blankt, så hörde spinnaren ett stycke
svinkårsrep mångdubbelt i ena handen
och gnodde med bakrefter slaghuvudet
även förs ju agnar kvar i kansen som
på detta sätt avlägsnades. Då nu den
länga tömmen eller repet var färdigt så
lades det på harvet till en en räk.

Wärostolen.

Förutom Tömanar snören ä. Rep, så tillverkade en Repbagare Sadeljörssnar av bompsnören, liknande Band. Dessa var en ett par olika bredder, 1. 1 tum eller $2\frac{1}{2}$ tum breda, dessa två användes till Sängbottor i stölsitsar och Hindertryg för Orar, och mycket annat. För att väva dessa band fordrades en särskild Wärostol den är kanske lite krånglig att beskriva men jag gör en liten tolkning, den är annars mycket enkel, den utgöres av två plank inlänkade på en fot och stände, Birka. Två meter höga, avståndet mellan dem blir 15-18. centimeter. Mellan dessa är inlänkade två träramar som går i var sin stid. Ramens storlek kan va 24×12 Tum obestämt mått.

I dessa ramar var solen monterade
i mitten på detta sol var en liten
metallstift med tre hål uti, hålen i
ändarna var att fästa den med, och hålet
i mitten var för tåten eller väpnen att
löpa uti, alla solen var 48 st alltså
24 i varje ram. Tre på foten var
anbragt två små Trampor, och var anbr-
agda en för varje ram, som var monterade
med snören och Trissor på så sätt att
då man trampade ner ena ramen så
gick den andra upp - i Thårt om
Materialet till denna väp var därtill
skundna Trampsnören, eller Tåtar, liksom
till vanliga fjärsnören, dessa 48 st var
fästade med ena ändan i en liten släpa
som låg på jämna marken, den andra
ändan sattes i ett sol i skåns mittenhål

Vi denna upproppning av väven var det
någon att dom ej kom i kors från släpan
till solven, framme vid stolen var en
kamm som höll tätarna till sammans till
vävens normala bredd. Då nu väven
var uppmantlad så var det att börja
väva, vävaren satte sig på sidan eller
fram för stolen, alla sina 48 ändar vid
solven hödde han fäst vid en klavel
som han hödd placerad gentemot eller nästan
bakom sig. I slaget till väven hadde han
på en skärtill gjord sticka (Skjuten), detta
slag var liksom varpen eller det andra
garvet. Då han nu trampade ned en kam
så trädde han genom sticka som lemnade
i slaget, så trampa han den andra och
trädde stickan i så andra trampa etc.
Så hadde han en ganska kraftig och

Tung träkniv av botten som man slog
efter med varje gång man trätt stämman
genom skålet. Då man på detta sätt
vänt någon halvannan timme såg man på botten
som sig, i på samma gång flyttade sig
släpsuggan fram lika mycket. Värdens
längd var mycket olika eller cirka 25 meter
och längre, det berodde helt mycket som
var beställt i varje rum. Ingående
kniven till detta arbete så var den 12
tumm lång, eller 30 & 35 cm. i botten på
kniven var borrade flera hål, och i
 dessa hål var insmält blykula för att
den skulle bli så tung nog så man slog
efter övert, själva träven måste vara
bra sträkt under arbetet, och endast
en man fodrades under bävningen, men
så den var pådes upp var den trä.

Reps av Svinnhår å Tåglet.

Sådana ville en vanlig Repslaga
= ss agärna göra. I så det arbetet
som var ett hantverk för sig sjelft
var gubbar som arbetade med det.
Som kallades för Repläggare, och som
gick i vanliga fall beredd materia-
let själva. Håret - Tåglet å. dmet
Kallades till sammans, det spans på
en därtill gjord kavel som trampades
med ena foten. på så sätt så måste
det bli en tät även av detta material.
Kothår användes ej heller till eller
ansat djurhår. Under spinnningen måste
det snoss mycket hårt. Själva spinnningen
har jag sett, men ej läggningen mer
än en gång, och då var jag för-
ung att minnas det nu, iständ Färsberg

21.
berättade att det till gick på samma
sätt som lägga Tömmar och smören
men som hade gjutet och smordriften
utan en annan handkraft som kalla-
des för Repaty, att spika fast på
en vägg eller stolpe, i de flesta av
sådana Repaty har vi fortfarande på
våra Hembyggsamfund. I dessa reps
användes aldrig flampar, utan det ble-
= andades med lin (To Höt), men även
vid lagning av sådana Rep så hade
som Stof huvud som föret är beskrivet
Dessa Håreps användes huvudsakligen
då man bar Höt - Håa eller Holm,
samt till bindning av lättare lass, ty
som var alltid stelar i styvare att
kantera en flampa repen, men som
blev billiga genom att det ~~inte var~~
var Jänkenske vara

Repslageriet ett handtverk

Repslageriet bedrens som handtverk både i Staden ä uti på landsbygden, på landet hadde dom vanligen lite landtbruk gämsides med yrket och dom voru många i familjen, men detta fick vara en bisyssla, det fän ej stora hantverkst. Denne Oskar Forsbergs föräldrar hadde ganska stort förf, dom hadde två kor och tre får, jorden brukades av bönderna mot konstant belatt.

Vi tröstning - Stäterns köllgång - Potatis - plockning etc etc då avstannade spisningen för att hjälpa till med det arbetet.

Handtverket bedrens alltid ensamt utan det minsta kompani med andra ej blott detta hantverk utan alla vilken tillverkning dom en hadde.

Det var ganska fattigt med Repslagen
i bygderna, så någon konkurrens
var inte farlig för dem i detta yrke.
från kräslust var det närmast Eksjö
till nästa repsslageri och det var över
fjerr med dit. Repslagen ledens
för försäljning till handlare och Bank
och på allmänna Marknader, och beställ-
ningar för enskilda behov. Hans Repsla-
gen till en Marknad med ett välsorterat
lager och ej fick sälja slut, så han
sade han det till en handlare eller
uppköpare, han hade högst sällan
hem något. Priset vet jag ej, det
sälles alltid i åttio (Tretti) i vikt
Olika pris och olika grovlekar
Till en vanlig oxskin åttio i åttio
och jag vill minnas att den kostade 2 kronor

Repslageriet var ett mycket lätt
arbete. Man kan säga, ty det fordrades
ej några kroppskrafter, utom det gick så
sakta bakåt, men kroppen fick vara i
en liten rörelse gänt, det var lara
känslor som mest fick röra sig.
Värst var det med fingrarna, då det
blev mycket kallt i yrväder, lika så
var det för den som vände ryggen, ty
han måste ständigt sitta eller stå
stilla. Som pojke var jag en gång i Ekjö
och bland annat såg jag Repslageriet då.
Där var den lunge banan inbyggd, med
både tak och väggar, och små fönster
gluggar här i där på väggarna, det
var ju mera praktiskt ordnat, men
där fick jag ej gå in i så som
arbete, då vände om sin konst
på den tiden.